

erat tum motuum celeritati, tum armorum tractationi. Habitus utique clericalis fuit semper a laicorum indumentis distinctus, ideoque Religiosi habitus nomine honestatus. Sic Constantius Presbyter in vita sancti Germani Antiodorensis Episcopi, de ejus tonsura & habitu clericali haec scribit: *Ipsa vero* (scilicet Amator Antiodorensis Episcopus, qui Germano clericalem tonsuram & vestem clericalem induit) *glomerata secum turba clericorum atque nobilium injiciens manus, Germanum apprehendit & invocato nomine Domini casariam ejus capiti detrahens, habitu religionis, rejectis secularibus ornamentis, cum promotionis honore induit.* Sidonius lib. 4. ep. 24. de Maximo loquens, ex Palatino facto Clerico, sic describit illum: *Multum ab antiquo dissimilis incessu; habitus vero, & gradus, pudor, color, sermo religiosus fuit.* Pontificale Romanum in orat. 1. de Clerico faciundo, Clericalem vestem vocat habitum Religionis, & addit, clericum ignominiam habitus saecularis deponere. Hoc igitur unum decernit noster hic Moguntinensis Canon, debere a Sacerdote etiam extra Ecclesiam septa deferri stolam illam sacram, qua in sacris ministeriis utitur in sua dignitatis insigne, quo a reliquis clericis similem cum illo deferentibus clericalem ac talem vestem discernitur; tum etiam quia plerumque ex inopinato contingit, ut aegrotis, aut subito vulneratis, aliterve de vita periclitantibus, teneatur absolutio Sacramentum extra Ecclesiam impendere: cui similem ob causam jubet prima Synodus Arausiana can. 2. ne unquam Sacerdos, cui cura incumbit animarum, nimirum propter repentina & inopina vitae discrimina, ut sit in promptu paratus ad opem ferendam, sine christumate progrediatur.

Can. XLV. *Symbolum, quod est signaculum fidei, & Orationem Dominicam discere, semper admovent Sacerdotes populum Christianam; volumusque ut disciplinam condignam habeant; qui haec discere negligunt, sive in jejuniis, sive in alia castigatione emendentur. Propterea dignum est, ut filios suos donent ad scholam, sive ad Monasteria, sive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam recte discant, & Orationem Dominicam; ut domi alios edocere valeant; & qui aliter non poterit, in sua lingua hoc discat.*

Can. XLVII. *Deinde precipimus, ut unusquisque compater, vel proximi: spirituales filios suos Catholicos instruat.*

Can. LIV. *Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur: ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur.*

Antiores quidam canones ulterius cognationis & affinitatis graduum impedimenta extenderant, ex quibus haud satis perspectis innumeratae nascebantur incestus conjunctiones. Liqueat vero ex Sancti Papae Gregorii epistola ad Felicem Messanensem Episcopum, & ex testimonio Isidori Hispalensis, atque scripto Alexandri secundi, graduum prohibitionem quoad conjugia usque ad septimum generationum gradum fuisse protentam. Vide congesta illa testimonia in Decreto Gratiani, causa 35. q. 5. Gregorius porro epist. ad Felicem Messanensem Episcopum, quae est 31. lib. 12. insinuat quidem prohibitionem septem graduum, ne intra numerum istum matrimonium inire liceat. Ibidem tamen praecipit objectionem, quae sibi moveri posset ex eo, quod in suis ad Augustinum responsionibus permittenda esse velit connubia in quarto gradu; sed excusat ita se dispensasse cum solis Anglis ad breve tempus, ne intemptiva severitate a Christiana fide, quam recens suscepit gens illa, deterreatur. Sed Lateranense sub Innocentio tertio Concilium, & Tridentinum prohibitionem ad quartum gradum conformiter huic Moguntino decreto restrinxerunt.

6. Can. LV. *Nullus igitur proprium filium vel filiam de fonte Baptismatis suscipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem: nec illam, cujus filium aut filiam ad confirmationem duxerit; ubi autem factum fuerit, separentur.*

7. LVI. *Si quis uxorem viduam duxerit, & postea cum filialtra sua fornicatus fuerit; seu duabus sororibus nupserit; aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari, & disjungi precipimus; nec unquam amplius conjugio copulari.*

Incesta hujusmodi supervenientes contracto jam matrimonio conjunctiones perplexam olim distinxerunt, atque etiam nunc distinet Ecclesiam; adeo ut nonnulli magnae auctoritatis Patres, ut Basilius in epist. ad Amphiloichium, dissolutionem recte contracti matrimonii conjugii innocenti permiserint, ut possit ad secundas

nuptias convolare; usque vero temerari illius per succedentem incestum matrimonii utrique conjugii profusus interdixerint, nec de dispensatione ad istius matrimonii usum cogitarint, existimantes ejusmodi usum fore deinceps contrarium iuribus naturae, ac deinde indispensabilem, saltem in primo gradu. Major vero pars veterum secundas ex parte innocentis ejusmodi conjugis nuptias minime ausa est approbare, dicente Evangelio, id quod Deus conjunxit matrimonium, haud posse ab homine separari, sed sola morte dissolvi. Tertia demum his successit posterioris saeculi opinio, matrimonium antea validum solo dissolvi posse alterius conjugum interitu, sed partem innocentem nullatenus excidere per alterius delictum iure exigendi debiti nuptialis. Proinde teneri partem incestus ream petenti obtemperare: quin etiam posse hanc ipsam flagitii ream dispensationem ab Ordinario impetrare, ut sibi liceat partem innocentem interpellare propter urgentem in tanta occasione periculum incontinentiae, dum cohabitant simul: vide superius admonitionis nostrae caput, quod subiecti post Nicanam secundam, ac septimam oecumenicam Synodum.

CONCILIIUM RHEMENSE II.

Christi anno 813.

1. **E**odem quo Arelatense & Moguntiacum ann. 813. ejusdem Caroli Magni iussu Rhemensem in civitatem, quae olim Durocotorum quoque vocabatur, divertit confluerunt ad Concilium Episcopi, qui praesidente Vulfario Rhemeni Archiepiscopo, post indictas publicas supplicationes & triduanum jejunium (quod idem in Moguntiaco pariter Concilio factum fuisse memoratur) quatuor supra quadraginta Canones ediderunt.

2. Can. XVII. *Ut Episcopi & Abbates ante se joca turpia facere non permittant, sed pauperes & indigentes secum adhibeant, & lectio divina ibi personet, & sumet cibum cum benedictione & laude Domini secundum Apostolum: Sive manducatis, sive bibitis, omnia in laudem Dei facite.*

De lectione ad mensam, vide superius adducta ad Moguntinum can. 9. Et praecipitur proxime sequenti Concilio Turonensi can. 5.

3. Can. XX. *Ut Presbyteris de minore titulo ad majorem non liceat transmigrare.*

Hoc ipsum quoque inhibetur Turonensis tertii Concilii, quod proxime huic subjiacet, can. 14.

Can. XXIV. *Ut monachi & Canonici tabernas ad bibendum & edendum non ingrediantur, sicut in Concilio Laodicensi (sc. can. 24.) & Africano (sc. can. 7.) legitur esse interdictum.*

His adde Apostolorum can. 53. & paulo post sequentis Turonensis Concilii can. 20.

Can. XXV. *Ut diebus Dominicis secundum Domini praeceptum nulla opera servilia quilibet perficiat nec ad placita conveniat, nec etiam donationes in publico facere praesumat, neque peccata exerceat.*

Vide in Decreto caus. 15. q. 4. & de consecr. dist. 3. & in Decretalibus, de Feriis totum tit.

CONCILIIUM TURONENSE III.

Christi Anno 813.

1. **C**anon. 1. & 2. *enixe injungitur Episcopis sacrum paginarum lectio, praecipue vero Evangeliorum & Epistolarum Apostoli Pauli, & Sanctorum Patrum in divinis Scripturis expositionum. Canon. 3. iisdem commendat frequentem Pastoralis B. Gregorii Papae lectionem, & sanctorum Canonum. Can. 4. ut Episcopus sit officio praedicationis intentus, vitaeque suae atque conversationis exemplis studeat populum edificare. Can. 5. ne Praelati sint in conviviis profusi, sed parco & moderato victu contenti sint. Can. 6. ut peregrinos & pauperes habeant convivias, eosque spiritualibus pariter reficiant alimentis.*

Can. X. *Episcopi quidem maximam curam & sollicitudinem circa pauperes habeant, res Ecclesiasticas Ecclesiis collatas cauta circumspicione dispensent quasi Dei mini-*

ministris; non quasi turpis lucri sectatores: illisque ita manent non ut propriis, sed ut sibi ad dispensandum commissis.

Can. XII. *Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc est ante trigessimam aetatis annum. Sed priusquam ad consecrationem Presbyteratus accedat, maneat in Episcopo discendi gratia officium suum tamdiu, donec possit & mores & actus ejus animadverti, & tunc si dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.*

Pulcherrimum institutum ad explorandos mores, indolem, ac ingenium eorum, qui ad Ordines promoveri aspirant: id nunc resuscitato Sacerdotali vigore ac spiritu in plerisque Galliarum Regni diocesis observari conspicimus, non quidem intra Episcopia, sed intra fundata hunc ad finem Seminaria; nec tantum ad preparationem Sacerdotii, verum etiam inferiorum Ordinum: quin etiam ad institutionem ordinariorum pridem Sacerdotum, quoties & quandiu Episcopo visum fuerit, ejusmodi secessum illis indicere. De aetate vero Presbyteri, ne ante 30. annum consecratur, statutum fuerat a Concilio Neoclaesensi can. 11. *Presbyter ante trigessimam aetatis suae annum nullatenus ordinetur, licite valde sit dignus: sed hoc tempus observet. Nam Dominus noster tricesimo aetatis suae anno baptizatus est, & sic caput docere.* Quem canonem renovavit Carolus Magnus lib. 1. capitul. 49. & Concilium Francofordiense can. 69. Quibus successit iste Turonensis canon.

Can. XIV. *De titulo minori ad majorem migrare nulli Presbytero licitum sit, sed in eo permaneat, ad quem ordinatus est. Quod si inventus fuerit contra statuta id facere, eadem feriatur sententia, qua Episcopus, si de minore ad majorem transmigraverit sedem.*

De vetita Episcoporum translatione resumo, quae dixi ad Nicanam can. 14. Et vide paulo superius Rhemenis Concilii secundi canon. 20. & Francofordiensis can. 7. & inferius Meldensis Concilii can. 30.

Can. XXIII. *Canonici & Clerici civitatum, qui in Episcopis conversantur, consideravimus ut in claustris habitantes, simul omnes in uno dormitorio dormiant, si mulae in uno refectuario Refectorio, quo facilius possint ad Horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conversatione admoneri sua, & doceri: victum & vestitum juxta facultatem Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione compulsi, per diversa vagari ac turpibus se implicare negotiis cogantur: dimissoque Ecclesiastico officio incipiant indisciplinate vivere, & propriis deservire voluptatibus.*

Huic conformis est paulo ante notatus can. 12. Vi de plenius de communi Clericorum vita & cohabitatione Moguntinum can. 9. & quaecunque in eum superius congesti. Et ne Romanae sedis hac de re decretum desideres, adjungo praedictis habitis sub Eugenio Papa secundo Romani Concilii ann. Christi 828. canonem hunc 7. *Necessaria etenim res existit, ut juxta Ecclesiasticam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus unum sit Refectorium ac Dormitorium, seu cetera officina ad usus clericorum necessaria. Ministri vero post Episcopum super eos tales eligantur, quorum vita atque doctrina illos potius exornent quam debonefent.* Hunc renovavit Leo Papa quartus, eundemque citat Gratianus causa 12. questio 1. cap. necessaria. Aliud praeterea Romanum sub Nicolao Papa secundo Concilium can. 4. eodem collimat. *Praecipientes statuimus, ut ii praedictorum Ordinum, qui eidem praedecessori nostro obediunt castitatem servaverunt, juxta Ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos Clericos, simul manducant & dormiant; & quicquid eis ab Ecclesia venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam communem scilicet vitam summae pervenire studeant.* Porro istud Romanum Concilium contigit anno Christi 1059.

4. **C**onterraneus ac popularis meus Ludovicus Thomassinus Oratorii JESU Presbyter, in praclarissimo Opere illo de disciplina Ecclesiae p. 3. lib. 1. cap. 28. quatuor Seminariorum Ecclesiae genera deseruit. Horum enim quaedam inter Episcopum seu vices Episcopi instituta erant, quaedam intra Monasteria: tertia in ipsis communibus Canoniorum simul conventivum habitaculis: quarta denique seorsum ab his, in constitutis intra civitates contubernis Clericorum instituendorum. Perspicuus est iste duodecimus Turonensis canon, quo statuitur, ut qui ad Sacerdotium provehendi sunt, per aliquod tempus in Episcopo maneat, ut eorum mores explorentur, & quae sunt Sacerdotalis officii, addiscant. Nec tantum in his instituuntur Presbyteri ordinandi,

verum etiam Parochi ceterique Sacerdotes per Parochias dispersi, qui per turmas assignatas ad Episcopum conveniebant, salutaribus monitis & doctrinis imbuedi circa mores & ministerium. Sic enim decernit libr. 1. Capitular. Carol. Magn. cap. 163. *Statutum est, ut omnes Presbyteri parochiae ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Episcopo sibi constitutas conveniant discendi gratia: ut aliqua pars in parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi & Ecclesiae Dei absque officio sint, & aliqua utilia in civitate discant, ut meliores ad Parochias demum & sapientiores, atque populis utiliores absolvi revertantur.* Et ibi ab Episcopo in civitate sive a suis doctis ministris bono animo instruantur de sacris lectionibus, & divinis cultibus, & Sanctis Canonibus, quae predicare & facere debent, &c. Canones plerique meminerunt domorum communium, quas in commune incolabant Clerici seu Canonici, sub aliquo praefecto seu praeposito, una eademque mensa utentes, eodemque dormitorio, sub iisdem regulis & exercitiis, eademque institutione, & in unam redacti claustrum, ex qua sine Praepositi venia pedem efferre non licebat. Sacra illa disciplina viguit non in Gallia tantum, & Germania, sed praeterea in Hispaniis. Etenim Concilium Toletanum universae Hispaniae Nationale ordine quartum, anni 633. undecim Episcoporum subscriptionibus roboratum, can. 24. constituit: *Ut puberes omnes & adolescenter Clerici in uno atrii conclavi simul habitent, disciplinis Ecclesiasticis instituendi sub Senioris Magistris probatissimi cura.* Et antea similiter Toletanum Concilium secundum canonem 1. constituerat juvenes clericos in domo Ecclesiae sub Episcopi praesentia per sibi Praeposito erudiri: & habentur in Decreto dist. 28. cap. de his, & cap. omnis aetas, 12. quest. 1. His adimplatur Moguntinum sub Carolo Magno Concilium, commone etiam Canoniorum convictum statuens, sub iisdem aedibus & contubernio, can. 9. Et Aurelianense secundum, can. 9. providet, ne Clerici cum secularibus habitent. Aquisgranense quoque sub Ludovico Pio, can. 121. & 123. sancit, Clericis cunctis aequaliter cibos distribui ad mensam, Canone vero 134. modum & formam praescribit clericorum correctionis in communi vivendum. Et subinde can. 135. praecipit regulam & modum educationis & convictus puerorum clericorum. Paria praeterea edicit Concilium Parisiense lib. 1. cap. 30. Ne vero Italia tam salubri regimine excludatur, retuli paulo ante Romanis sub Nicolao Papa II. Concilii canonem 4. cum praedictis conspiciantur. Et ne Africa hoc etiam honore frustraretur, de Augustino Hipponensi perhibet ejus discipulus & comes individuum vita ipsius scriptor Possidonius c. 52. *Cum ipso semper Clerici una etiam domo & mensa sumptibusque communibus alebantur & vivebantur.*

5. In Monasteriis non solum efformabantur juvenes ad Monasticam professionem, sed praeterea ad Ecclesiasticam plerique militiam Clerici, & Canonici. Cum de seipso scribat Hincmarus Rhemenis Archiepiscopus tom. 2. pag. 304. *Qui in Monasterio, ubi ab ipsis rudimentis infantiae sub canonico habitu educatur, indeque eductus, in palatio Domini Ludovici Imperatoris non modico tempore mansit. Conversis autem ad regularem vitam & habitum fratribus in Monasterio sancti Dionysii, ubi nutritus fueram, in illud saeculum fugiens, sine spe vel appetitu Episcopatus aut alicujus prelationis, distans degei; Per vulgata est etiam Caroli Magni generalis epistola, de scholis per singula Episcopia & Monasteria constitutendis, quae legitur sub finem tom. VI. Conciliorum Labbeane editionis. Denique Vernense Concilium anni 755. sub Pipino Francorum Rege in palatio Verno celebratum, dilucide seminaria Episcopalia & Monastica distinguit, in quibus indiscriminatum clericis virtutibus morum & Ecclesiasticis studiis instruebantur. Sic enim constituit can. 11. *De illis hominibus, qui dicunt; quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt; placuit ut in Monasteria sua sub Ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub Ordine canonico. Et si aliter fecerint, & correpti ab Episcopo suo, se emendare noluerint, excommunicentur.**

Can. XXIV. *Simili modo & Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur esse, solliciti suis provideant Canonici, ut habeant claustra, & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur; horas canonicas custodiant, victum & vestimenta, juxta quod poterit Abbas, habeant. quo facilius ad Dei servitium possint constringi: sintque Abbates sibi subditis bene vivendo duces & praevi, viamque demonstrant, qua recte gradiendo ad meliorem vitam pervenire valeant.*

Can. XXV. *Monasteria Monachorum, in quibus regulari B. Benedicti Patris olim conservabatur, sed nunc forte quali-*